

POSUDEK OPONENTA PÍSEMNÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Název práce:	Sdílené tělo: Empatie jako prediktor úspěchu profesionálních tanečnic a tanečníků
Autor/ka práce:	Josef Bartoš, Bc. MgA.
Studijní program:	Taneční umění, taneční věda
Typ studijního programu:	doktorský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Práce, jejímž cílem bylo zjistit, jak dalece empatie ovlivňuje (neovlivňuje) úspěšnou kariéru profesionálních tanečníků a tanečnic, předkládá dané téma v psychologických i teatrologických teoreticko vědních vymezeních, které vycházejí z poznatků a paradigmat kognitivní psychologie a teatrologie. Autora zásadně ovlivnily publikace teatrologů Bruce McConachieho, Rhondy Blair, Amy Cook, Beting Bläsing, Johna Lutterbieho. Důležitým impulsem na náhled a zpracování tématu empatie autor považoval knihu *Theatre&Mind* od B. McConachieho, v níž tento teatrolog diskutuje empatii jako hlavní mechanismus vnímání divadelního představení.

J. Bartoš se v dizertační práci zabýval psychologickými aspekty v tanečním umění již ve své diplomové práci *Psychologie tance: výchozí otázky a perspektivy* (2017), v níž na základě kvalitativního výzkumu pojmenoval základní témata, která by se mohla stát základem dalšího výzkumu a to: motivace, předpoklady taneční profese, osobnost, vnímání a prožívání. Některá z těchto témat rozpracoval v dalších příspěvcích (sujet osobnosti a předpokladů taneční profese v *Osobnostní charakteristiky studentů konzervatoří: výzkum založený na pětifaktorové teorii osobnosti* (2018), téma prožívání a vnímání pak zpracoval nyní ve své doktorské práci v souvislosti s empatií, jak si ji následně vymezil jako středobod svého výzkumu.

V prvních kapitolách předkládá diskurs psychologie a taneční vědy, představuje psychologii a její výzkumné metody, ve zkratce se věnuje vzniku a rozvoji psychologie jako vědního oboru, definicím významných psychologických škol (behaviorismus, gestalt psychologie a psychoanalýza), a především pak metody a postupy kognitivně psychologického výzkumu; definuje faktory a postupy kvantitativního a kvalitativního výzkumu, upozorňuje na indikátory kvality psychologického výzkumu: validitu a reliabilitu, závislost na správném výběru reprezentativního výzkumného vzorku.

Následující kapitola 1. 2. *Tanec a jeho výzkumné metody* se zabývá výzkumnými postupy v tanečním oboru, upozorňuje se na přínos Janet Adshead-Landsdale (hlavní editorky *Dance Analysis: theory and practice*), Susan Forster, jež ve své publikaci *Roots/routes* uvádí Janet O'Shee v souvislosti s implantací strukturalistických a poststrukturalistických myšlenek do teoretických vymezení tance, do nichž se rovněž promítají myšlenky fenomenologie.

Autor upozorňuje na problémy exaktnosti vědeckého bádání v oblasti divadla, jehož výsledky ovlivňuje řada proměnných faktorů, jež se věda snaží eliminovat, jak dokládá na citaci teatrologa Johna Lutterbieho na s. 25 dizertační práce: „*Věda a divadlo jsou zvláštní společníci. Vědecké experimenty probíhají v laboratořích(...). Divadelníci výsledky svých experimentů předkládají veřejnosti až po premiéře (...). Věda je navíc reduktivní disciplína, která se snaží eliminovat každou zbytečnou proměnou. (...). Umění se naproti tomu chlubí nejednoznačností (...).*“ Z této premisy pak vychází autor při strukturování samotného výzkumu: testování vzorku profesionálních tanečnic klasického a současného tance, které proběhlo na základě dotazníku kognitivní a afektivní empatie (*Questionnaire of Cognitive and Affective Empathy*, QCAE a subtestů *Vnímání emocí a Porozumění emocím* Mayerova-Saloveyova-Carusova testu emoční inteligence (*Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test*, MSCEIT), které jsou popsány v samostatných kapitolách na s. 73 – 75.

Získaná data naplňují focus dizertační práce vycházející ve výzkumu z teoreticko-vědeckého základu dosud definovaného na poli psychologie, ale současně autor poukazuje na neopominutelnou hodnotu teatrologických studií, kterou ve svém vyhodnocení zohledňuje. Jestliže název práce zní jako nezpochybnitelná hypotéza, tvrzení, analýza a hodnocení dat na základě výše uvedeného výzkumu prokázala, že profesionální tanečníci a tanečnice se statisticky významně nelišili v subtestu *Vnímání emocí a Porozumění emocí* od většinové populace. V *Dotazníku kognitivní a afektivní empatie* se zkoumaní jedinci statisticky významně odlišovali od normy v negativním směru. Intenzivnější míra empatie nebyla prokázána ani v souvislosti s délkou praxe a důležitost empatie zaujala až 9. místo v hierarchii dvaceti zmiňovaných charakteristik.

Výstupy dizertační práce tak přinesly překvapivá zjištění, narušili názorové stereotypy a rozkryly další oblasti, které se mohou stát zájmem tanečně vědního oboru s využitím metodologických postupů, jichž využívá psychologie ve výzkumu a sběru dat, jak bylo realizováno v dizertační práci J. Bartoše.

Aktuálnost tématu a relevance zvolené metodologie:

Výběr tématu propojující tanec a psychologii ve zvoleném zaměření považuji za vysoce aktuální a potřebný. Autor díky své erudici a znalostem nabídl přemostění mezi psychologíí a tancem, svůj výzkum realizoval na základě ověřených nástrojů (výše uvedených testů) a kvalitativní metody polostrukturovaného dotazníku se znalostí tanečního prostředí, kdy do výzkumu byli vybráni profesionální tanečníci klasického a současného tance obou pohlaví, s různou délkou praxe – celkově výzkumný soubor čítal 182 profesionálních tanečniců rovnoměrně rozložené mezi klasický a současný tanec. Většina oslovených se zúčastnila, někteří výzkum odmítli nebo nereagovali na oslovení, na některé se nepodařilo sehnat kontakt, což snížilo počet dotazovaných, jak dokládá tabulka na s. 79. Zvolená metodologie je precizně významově strukturována, její postupy autor popisuje a objasňuje v oddílu 3. *Výzkumná část*, které je věnována polovina dizertační práce o 138 stranách textu.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Dizertační práce věnovaná výzkumu empatie a jejího vlivu na kariéru profesionálních tanečníků a tanečnic přináší do oboru taneční vědy a psychologie dosud takto nezpracované téma. Její autor, taneční vědec s vystudovanou psychologíí otevírá nové obzory tanečnímu oboru a potažmo i psychologii. Důsledné propojení s psychologickým backgroundem, jeho znalost dovolily autorovi rozvinout téma v komparaci s teatrologií a taneční vědou, které upozorňují na nejednoznačnost umění s mnoha proměnnými faktory a psychologické aspekty vyvozují případně i na těchto základech. Předložený výzkum, především jeho jednotlivé kroky a postupy, se mohou stát odrazovým můstkem pro další badatele v oboru tance (pedagogiky, choreografie, taneční vědy) a teatrologie. Rovněž mohou být cennou informací pro výzkumníky z oboru psychologie, kteří neznají specifikum tanečního prostředí, v němž tělo a emoce hrají zásadní roli.

Logická stavba a členění práce:

Práce vykazuje logické členění, od popisů metod a přístupů se autor dostává k problematice definice daného fenoménu empatie, uvádí také její neurobiologický základ a možnosti ověřování, měření. Téma *Sdílené tělo*, jež je součástí názvu práce, pak autor zahrnuje do samostatné kapitoly (s. 118-120), dotýká se ho rovněž v předchozích oddílech *Rozšíření konceptu – motorická empatie, Emoce v těle, empatie k tělu* (s. 67 - 70), kde se píše o vtělených emocích. Uvedená tvrzení souvisí s výzkumným oddílem, jehož cílem je zjištění míry empatie u taneční populace profesionálů a jejím vlivu na kariéru. Výzkum uvádí analýzu sesbíraných dat v komparaci se většinovou populací doplněnou grafy a tabulkami dokladující výstupy badatele.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Práce formální úpravou, rozsahem a obsahem naplňuje dané téma.

Práce s informačními zdroji:

Seznam použitých zdrojů je uveden na stránkách 139 až 163. Již z takto obsáhlého přehledu vyplývá, že autor pracoval s velkým množstvím dostupných pramenů. Na straně 10 je uveden seznam použitých zkratk. Stejný seznam (i překlad) by si zasloužily použité odborné výrazy, pojmy (překládány ne vždy při prvním použití, někdy vůbec), s nimiž se v práci operuje a jsou pro její pochopení klíčové jako např.: str. *learned matching hypothesis* aj., dále pojmy u Obrázku 1, str. 50: Rozdělení altruistických teorií; Obrázku 3, s. 55: Příklad výkonového testu empatie; Obrázku 7. s. 66: Multimediální model empatie podle Bekkali et al.

Do poznámek bych také vložila informace o nejčastěji citovaných autorech, stejně jako by stálo za úvahu doplnění vysvětlení odborných pojmů, kupříkladu strukturální a postrukturální filosofie použité v kontextu divadelní a taneční vědy, definice klasického tanec, současného tance – práce propojuje psychologii, teatrologii a taneční vědu, a tak vysvětlení pojmů z daných oborů považuji za důležité a přínosné pro správné pochopení obsahu a tvrzení.

V kapitole 2.9. *Emoce v těle, empatie v těle* vzhledem k záběru tématu – tedy propojení psychologických aspektů v těle, pohybu, bych zahrнула do obsahu práce publikaci *The Dancing Dialogue – Using Communicative Power of Movement with Young Children* od Suzi Tortory, tanečně pohybové terapeutky, certifikované pohybové analytičky, jež se v kapitole *Witnessing, Kinesthetic Seeing and Kinesthetic Empathy* této problematice věnuje a v kontextu s tvrzením uvedeném na s. 32 dizertační práce: „...ke kognitivním procesům

nedochází pouze v lidském mozku, ale naopak v celém těle případně i mimo něj pomocí objektů či lidského těla“ (Newen et al, 2018) by její poznatky z dlouholeté praxe práce přiblížily a více konkretizovaly propojení těla, emocí a myšlení, na které v obsahu dizertace narážíme.

Z českých publikací bych jmenovala knihu *Tanečně pohybová terapie: teorie a praxe* (I. Zedková ed. Univerzita v Olomouci, 2012) jež mimo jiné zahrnuje Labanovu analýzu pohybu (LAP) v širších souvislostech (uvádí se zde propojení primárních kategorií LAP se čtyřmi typy fungování, jak je popsal ve své teorii charakteru člověka C. G. Jung). Autor by se tak vyhnul zkratkovité informaci o LAP na s. 120. Navrhované publikace by navíc zpracovanými prameny mohly přispět k otevření dalšího zorného pole pro odborníky z oblasti tance a psychologie při definování vnímání těla tanečnický, kteří dle dat v dizertaci uvedených se o empatii k sobě, ke svému tělu vůbec v rámci výzkumu nezmínili.

Jazyková a terminologická úroveň:

Dobrá jazyková stylistika, plné využití odborné terminologie, která by měla být důsledněji překládána či vysvětlena.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Práce věnovaná empatii jako předpokládanému ukazateli úspěšné profesionální taneční kariéry přináší nové podněty do oboru taneční vědy (pedagogiky, choreografie), nabízí využití metodologické postupy z oblasti psychologie a jejich uplatnění pro validní výzkum taneční vědy, pedagogiky, choreografie. Práce komparuje názory odborníků, nevynáší nad nimi soudy ani nepřichází s jediným platným tvrzením, úvahou, jež by autor vzal čistě za své. Práci vidím jako první pokus o úspěšné přemostění mezi dvěma obory taneční vědou a psychologii v rámci strukturovaného výzkumu. V návaznosti na závěrečná slova autora této dizertační práce: *„Věda a umění jsou si mnohem blíže, než by se na první pohled mohlo zdát“*, dodávám: *„Tanec a psychologie mají k sobě mnohem blíže, než by se na první pohled mohlo zdát“*. V tomto ohledu spatřuji další možnosti vědeckého badání pro oba obory, z nichž dizertace vychází.

Otázky a náměty k diskuzi při obhajobě:

Na s. 32 se uvádí citace B. Mc Conachieho, kde se píše o „tradičním pojetí mysli a těla“. Jak byste „tradiční pojetí mysli a těla“ konkrétně vymezil?

Souhlasíte s vymezením pojmů:

1. Sympatie: lze se ztotožnit s tvrzením: Rozpoznáváme bolest u druhého člověka, protože rozpoznáme vlastní bolest a utrpení, tedy: „Poznávám tvou bolest, protože jsem poznal svou vlastní.“?
2. Empatie: lze se ztotožnit s tvrzením: Lidská reakce založená na smutku/žalosti z něčeho, co způsobilo bolest druhého člověka, tedy: „Je mi tě líto.“?
3. Soucit: lze se ztotožnit s tvrzením: Mezilidská dovednost/lidská reakce založená na identifikaci s bolestí druhého člověka, tedy: „Cítím tvou bolest“ .?

Jaké nástroje byste zvolil pro výzkum empatie v celkovém lidském pohybu?

Doporučení práce k obhajobě: Práci doporučuji k obhajobě
Datum vypracování posudku:
01/09/2023

Mgr. Lucie Dercsényi Ph.D. .

.....

Jméno oponenta práce

.....1. září 2023

.....

(datum a podpis)